

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO PIRMININKAS

POTVARKIS DĖL PRAŠYMO DALIES PRIĖMIMO IR JO DALIES GRAŽINIMO

2022 m. lapkričio 22 d. Nr. 2B-37
Vilnius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 25, 84 straipsniais, p r i i m a m a s pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymas Nr. 1B-16/2022 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsniui neprieštarauja Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalis, 4 straipsnio 2 dalis tiek, kiek jose įtvirtinta galimybė piliečių asmenvardžius rašyti ne valstybine kalba,

ir byla p r a d e d a m a r e n g t i Konstitucinio Teismo posėdžiui.

Bylai suteikiamas numeris 15/2022.

1. Pareiškėja taip pat prašo ištirti Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek ji nustato piliečių asmenvardžių rašymą ne valstybine kalba“, atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, taip pat Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek jie nustato teisinį reguliavimą, kuriam Konstitucija nesuteikė įgaliojimų“, atitiktį Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalies atitiktį Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, 14, 29 straipsniams.

2. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 1 dalies 8 punktą, prašyme ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, kuriuo kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyta pareiškėjo pozicija dėl teisės akto atitikties Konstitucijai ir tos pozicijos juridinis pagrindimas su nuorodomis į įstatymus.

2.1. Aiškindamas minėtą Konstitucinio Teismo įstatymo nuostatą, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę, kad teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Vadinasi, prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal

normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti aiškiai nurodyti konkretūs teisės akto straipsniai (jų dalys), punktai, kurių atitiktimi Konstitucijai pareiškėjas abejoja, taip pat konkrečios Konstitucijos nuostatos – normos ir (arba) principai, kuriems, pareiškėjo nuomone, prieštarauja konkrečiai nurodyti ginčijamo teisės akto straipsniai ar punktai. Prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį taip pat turi būti aiškiai nurodyti teisiniai motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies) ar punkto, kurio atitiktimi konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatomis pareiškėjas abejoja. Priešingu atveju prašymas ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį laikytinas neatitinkančiu Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio reikalavimų.

2.2. Prašyme ištirti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį nenurodžius konkrečių teisės akto straipsnių (jų dalių), punktų, kurių atitiktimi Konstitucijai pareiškėjas abejoja, konkrečių Konstitucijos nuostatų – normų ir (arba) principų, kuriems, pareiškėjo nuomone, pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį prieštarauja konkrečiai nurodyti ginčijamo teisės akto straipsniai (jų dalys) ar punktai, taip pat teisinių motyvų, pagrindžiančių pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies) ar punkto, kurio atitiktimi konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatomis pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį pareiškėjas abejoja, ir tokį prašymą priėmus nagrinėti Konstituciniame Teisme bei pagal jį pradėjus bylą, būtų suvaržytos ir suinteresuoto asmens – valstybės institucijos, išleidusios ginčijamą teisės aktą, teisės, nes suinteresuotam asmeniui taptų sunkiau teikti paaiškinimus dėl pareiškėjo argumentų ir rengtis teisminiam nagrinėjimui (*inter alia* 2004 m. balandžio 16 d., 2012 m. balandžio 25 d., 2015 m. rugsėjo 25 d. sprendimai).

3. Pareiškėja ginčija *inter alia* šių Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo nuostatų atitiktį Konstitucijai:

– 3 straipsnio „Vardų ir pavardžių rašymas“ 3 dalies, pagal kurią ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu jo ir jo vaikų vardai ir pavardės Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose rašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų);

– 4 straipsnio „Vardų ir pavardžių nurašymas ir perrašymas“ 2 dalies, kurioje nustatyta:

„Lietuvos Respublikos piliečio vardas ir pavardė Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose gali būti nurašomi arba perrašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų), jeigu:

1) jis arba jo vienas iš tėvų, senelių, prosenelių ar kitų pagal tiesiąją giminystės liniją protėvių turėjo ar turi kitos valstybės pilietybę ir vardas ir (ar) pavardė šiais rašmenimis įrašyti dokumento šaltinyje;

2) jis vardą ir (ar) pavardę įgijo užsienio valstybėje, kurioje gyvena ar gyveno, ir vardas ir (ar) pavardė šiais rašmenimis įrašyti dokumento šaltinyje;

3) jis pasirenka sutuoktinio, kurio pavardė dokumento šaltinyje įrašyta ne lietuviškais rašmenimis, pavardę;

4) jo tėvų ar vieno iš tėvų pavardė dokumento šaltinyje įrašyti ne lietuviškais rašmenimis.“

3.1. Pareiškėja prašo ištirti, be kita ko, Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek ji nustato piliečių asmenvardžių rašymą ne valstybine kalba“, atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui.

3.1.1. Pareiškėja, grįsdama savo poziciją dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, įtvirtinančiam asmenų lygiateisiškumo principą, nurodo, kad ginčijamos nuostatos akivaizdžiai sukuria išskirtines sąlygas asmenims, kurių varduose ir pavardėse yra naudojami lotyniškos abėcėlės rašmenys. Pareiškėja pabrėžia, kad išskiriant tik tokius, t. y. lotyniško pagrindo, rašmenis yra diskriminuojami kitų tautybių asmenys, kurių varduose ir pavardėse naudojami dar kitokie rašmenys, pavyzdžiui, kiriliški rašmenys.

3.1.2. Pažymėtina, kad pareiškėja, grįsdama savo abejones dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 29 straipsniui, neatsižvelgia į šias aktualias oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas:

– atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos piliečio pasas yra oficialus dokumentas, patvirtinantis asmens ir valstybės nuolatinį teisinį ryšį, t. y. asmens pilietybę, kad pilietybės santykiai yra viešojo valstybės gyvenimo sritis, asmens vardas ir pavardė piliečio pase turi būti rašomi valstybine kalba; kitaip būtų paneigtas konstitucinis valstybinės kalbos statusas (1999 m. spalio 21 d. nutarimas);

– Lietuvos valstybinės – lietuvių – kalbos, kaip ir absoliučios daugumos Europos šalių valstybinių (oficialių) kalbų, rašmenų pagrindas yra lotyniški rašmenys; lietuvių kalbos rašmenis ir su jų naudojimu susijusius esminius klausimus, *inter alia* atitinkamos transkripcijos principus, pagal Konstituciją turi apibrėžti įstatymų leidėjas arba jo įgaliota valstybės institucija (2009 m. lapkričio 6 d. sprendimas);

– Lietuvos Respublikos piliečio pase kai kuriais atvejais rašant nelietuviškus vardus ir pavardes galima vartoti ne tik lietuvių kalbos abėcėlės raides, bet ir kitus tik lotyniško pagrindo rašmenis tiek, kiek jie dera su lietuvių kalbos tradicija, nepažeidžia lietuvių kalbos sistemos, lietuvių kalbos savitumo (2014 m. vasario 27 d. sprendimas).

Pareiškėja nevertina to, kad, atsižvelgiant *inter alia* į lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, konstitucinį statusą, tik lotyniško pagrindo rašmenų tiek, kiek jie dera su lietuvių kalbos tradicija, nepažeidžia lietuvių kalbos sistemos, lietuvių kalbos savitumo, vartojimas galimas Lietuvos Respublikos piliečio pase, *inter alia* tam tikrais atvejais rašant nelietuviškus vardus ir pavardes ne tik lietuvių kalbos abėcėlės raidėmis. Pareiškėja, nurodydama, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu diskriminuojami tokie kitų tautybių asmenys, kurių varduose ir pavardėse vartojami ne lotyniško pagrindo rašmenys, neatsižvelgia į tai, kad kito, ne lotyniško, pagrindo rašmenų vartojimas Lietuvos Respublikos piliečio pase rašant vardus ir pavardes nebūtų galimas nepažeidžiant konstitucinio valstybinės kalbos statuso.

3.1.3. Vadinasi, pareiškėja nepateikia teisinių argumentų dėl Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek ji nustato piliečių asmenvardžių rašymą ne valstybine kalba“, atitikties Konstitucijos 29 straipsniui.

3.2. Pareiškėja prašo ištirti, be kita ko, Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek jie nustato teisinį reguliavimą, kuriam Konstitucija nesuteikė įgaliojimų“, atitiktį Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai.

3.2.1. Pareiškėja, grįsdama savo abejones ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijai šiuo aspektu, be kita ko, nurodo, jog dėl to, kad Seimas neturi diskrecijos keisti Konstitucijos 14 straipsnio (pagal Konstitucijos 148 straipsnio 2 dalį, jis gali būti keičiamas tik referendumu), tuo atveju, jei ginčijamas teisinis reguliavimas, nustatytas Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatyme, pažeidžia Konstitucijos 14 straipsnio nuostatas, jis pažeidžia ir Konstitucijos 2 straipsnio nuostatą „Suverenitetas priklauso Tautai“, 3 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių suverenių galių, taip pat Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

Pareiškėjos teigimu, kadangi Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies nuostatos aiškiai riboja Konstitucijos 14 straipsnyje įtvirtintą valstybinės kalbos principą, nes nustato nepagrįstas išimtis vartojant valstybinę kalbą, atitinkamai yra siaurinamas Konstitucijos 14 straipsnio taikymas, o tai, pareiškėjos nuomone, laikytina Konstitucijos 14 straipsnio keitimu.

3.2.2. Pažymėtina, kad pareiškėja teisiškai nepagrindžia šių savo teiginių ir neargumentuoja, kodėl tuo atveju, jeigu ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarautų Konstitucijos 14 straipsniui, tokio teisinio reguliavimo nustatymas Įstatyme turėtų būti prilygintas Konstitucijos 14 straipsnio keitimui, t. y. atitinkamų naujų konstitucinių nuostatų įtvirtinimui, ir atitinkamai nepaaiškina, kodėl

ginčijamas teisinis reguliavimas prieštarautų pareiškėjos nurodytoms Konstitucijos 2 straipsnio, 3 straipsnio 1 dalies, 5 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

3.2.3. Vadinasi, pareiškėja nepateikia teisinių argumentų dėl Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek jie nustato teisinį reguliavimą, kuriam Konstitucija nesuteikė įgaliojimų“, atitikties Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai.

4. Pareiškėja taip pat ginčija Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalies atitiktį Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, 14, 29 straipsniams.

4.1. Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio „Įrašai asmens tapatybės kortelėje ir pase“ 5 dalyje nustatyta: „Duomenys asmens tapatybės kortelėje ir pase rašomi lietuviškais rašmenimis, piliečio vardas (vardai) ir pavardė – Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vardų ir pavardžių rašymą dokumentuose, nustatyta tvarka.“

Taigi Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos taisyklės, pagal kurias įrašomi duomenys asmens tapatybės kortelėje ir pase: bendroji taisyklė, pagal kurią duomenys rašomi lietuviškais rašmenimis, ir taisyklė, pagal kurią atitinkamai asmens tapatybės kortelėje ir pase piliečio vardas (vardai) ir pavardė rašomi Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymų ir kitų atitinkamų teisės aktų nustatyta tvarka.

4.2. Pažymėtina, kad pareiškėja nepateikė savarankiškų argumentų dėl Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalies atitikties Konstitucijai. Atsižvelgiant į pareiškėjos prašymo argumentų visumą, darytina išvada, kad pareiškėja šiuo atveju Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą ginčija tuo aspektu, kad joje nustatyta, jog piliečio vardas (vardai) ir pavardė įrašomi Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vardų ir pavardžių rašymą dokumentuose, nustatyta tvarka. Kitaip tariant, pareiškėja iš esmės ginčija Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą nuorodą į Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymą ir kitus atitinkamus teisės aktus.

4.3. Šiame kontekste pažymėtina, kad pareiškėja nepateikia teisinių argumentų, kurie pagrįstų, jog Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje nustatant taisykles, pagal kurias įrašomi duomenys asmens tapatybės kortelėje ir pase, apskritai negalėtų būti daroma nuoroda į kituose teisės aktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą. Kitaip tariant, pareiškėja nepagrindžia to, kad, pagal Konstituciją, atitinkamos taisyklės privalo būti įtvirtintos būtent Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatyme, o jų neįtvirtinus būtų pažeisti jos nurodyti Konstitucijos straipsniai. Pareiškėja nepagrindžia ir to, kad, pagal Konstituciją, asmens tapatybės kortelėje ir pase įrašant

piliečio vardą (vardus) ir pavardę apskritai negalėtų būti reikalaujama laikytis Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo ir kitų atitinkamų teisė aktų nuostatų.

Taigi, pareiškėja, abejojama ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi savo nurodytiems Konstitucijos straipsniams, teisiškai nepagrindžia to, kad, Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje įtvirtinant minėtą nuorodą į Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymą ir kitus teisės aktus, galėtų būti pažeisti Konstitucijos 2 straipsnis, 3 straipsnio 1 dalis, 5 straipsnio 2 dalis, 14, 29 straipsniai.

4.4. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš pareiškėjos prašymo argumentų visumos galima daryti prielaidą, jog pareiškėja Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalį ginčija dėl to, kad joje daroma nuoroda, be kita ko, į Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymą, kuriame, pareiškėjos nuomone, įtvirtintas minėtiems jos nurodytiems Konstitucijos straipsniams galimai prieštaraujantis vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose teisinis reguliavimas. Tačiau pažymėtina, kad pats teisinis reguliavimas, kuris, pareiškėjos nuomone, neatitinka Konstitucijos reikalavimų, yra įtvirtintas ne Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalyje, o jos taip pat ginčijamose Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje, 4 straipsnio 2 dalyje.

4.5. Vadinas, pareiškėja nepateikia teisinių argumentų dėl Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalies atitikties Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, 14, 29 straipsniams.

5. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pareiškėjos prašymas ištirti Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 4 straipsnio 2 dalies „tiek, kiek ji nustato piliečių asmenvardžių rašymą ne valstybine kalba“, atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, taip pat „tiek, kiek jie nustato teisinį reguliavimą, kuriam Konstitucija nesuteikė įgaliojimų“, atitiktį Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalies atitiktį Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, 14, 29 straipsniams neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnio (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 1 dalies 8 punkte nustatytų reikalavimų.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 1 dalies (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 1 punktą, prašymas, neatitinkantis Konstitucinio Teismo įstatymo 66 straipsnyje nustatytų reikalavimų, yra grąžintinas pareiškėjui. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 2 dalį, prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti trūkumai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 25 straipsnio 2 dalimi, 70 straipsniu,

g r a ž i n a m a pareiškėjai Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei prašymo Nr. 1B-16/2022 dalis, kurioje prašoma ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo 3 straipsnio 3 dalis, 4 straipsnio 2 dalis „tiek, kiek ji nustato piliečių asmenvardžių rašymą ne valstybine kalba“, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, taip pat „tiek, kiek jie nustato teisinį reguliavimą, kuriam Konstitucija nesuteikė įgaliojimų“, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai;

– Lietuvos Respublikos asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymo 5 straipsnio 5 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 2 straipsniui, 3 straipsnio 1 daliai, 5 straipsnio 2 daliai, 14, 29 straipsniams.

Šis potvarkis įsigalioja jo pasirašymo dieną.

Konstitucinio Teismo pirmininkė

Danutė Jočienė